

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-593/21-1

Sprawa C-593/21

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

24 września 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Cour de cassation (Belgia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

10 września 2021 r.

Strona powodowa:

NY

Strona pozwana:

Herios SARL

Cour de cassation de Belgique (sąd kasacyjny, Belgia)

Wyrok

[...] [oznaczenie wyroku]

[...] NY

strona wnosząca skargę kasacyjną,

[...] [określenie adwokata strony wnoszącej skargę kasacyjną]

przeciwko

HERIOS, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością [...] [określenie strony pozwanej]

strona przeciwna w postępowaniu w sprawie skargi kasacyjnej,

[...] [określenie adwokata strony przeciwnej w postępowaniu w sprawie skargi kasacyjnej]

I. Postępowanie przed sądem kasacyjnym (Belgia)

Skarga kasacyjna została wniesiona przeciwko wyrokowi wydanemu w dniu 16 stycznia 2020 r. przez cour d'appel de Liège (sąd apelacyjny w Liège, Belgia).

[...]

[...] [uwagi dotyczące postępowania]

II. Stan faktyczny i okoliczności poprzedzające wszczęcie postępowania

[...] [R]ozpatrywany stan faktyczny oraz okoliczności poprzedzające wszczęcie postępowania można podsumować w poniższy sposób.

Pozwana zawarła ze spółką niemiecką Pöensgen umowę agencyjną, na mocy której dysponowała prawem wyłącznym do sprzedaży produktów [...] zlecniodawcy w Belgii, Francji i Luksemburgu.

W 2009 r. w ramach umowy ustnej pozwana zatrudniła powoda w charakterze przedstawiciela handlowego działającego jako podwykonawca i otrzymującego wynagrodzenie, mającego za zadanie prowadzenie negocjacji w odniesieniu do produktów dystrybuowanych przez Pöensgen na wyżej wskazanym terytorium.

Pod koniec 2015 r. i na początku 2016 r. między powodem, pozwaną i spółką Pöensgen toczyły się rozmowy dotyczące dalszego bezpośredniego świadczenia usług przedstawicielstwa handlowego przez powoda i zaprzestania odpowiadającej temu działalności pozwanej; bez sukcesu.

W dniu 8 czerwca 2016 r. spółka Pöensgen rozwiązała umowę zawartą z pozwaną z zachowaniem sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia, a zatem stosunek umowny ustał w dniu 31 grudnia 2016 r.

W styczniu 2017 r. [powód] stał się przedstawicielem handlowym spółki Pöensgen, a umowa między nimi została zawarta w kwietniu 2017 r.

Pismem z dnia 23 lutego 2017 r. pozwana wypowiedziała umowę wiążącą ją z powodem ze względu na zaistnienie nadzwyczajnych okoliczności sprawiających, że jakakolwiek współpraca zawodowa między zlecniodawcą a przedstawicielem handlowym stała się definitywnie niemożliwa, czyli ze względu na rozwiązanie umowy głównej.

W dniu 22 maja 2017 r. pozwana i spółka Pöensgen porozumiały się w szczególności co do zapłaty pozwanej świadczenia wyrównawczego.

Powód, uznając, że przysługuje mu roszczenie o świadczenie wyrównawcze z tytułu pozyskania nowych klientów na rzecz pozwanej, za co spółka Pöensgen wypłaciła już pozwanej świadczenie wyrównawcze, wytoczył przeciwko pozwanej powództwo o zapłatę świadczenia wyrównawczego w kwocie odpowiadającej, według niego, obrotowi osiągniętemu przez pozwaną w 2016 r. dzięki nowym pozyskanym klientom.

Sąd pierwszej instancji zasądził zapłatę świadczenia wyrównawczego na rzecz powoda.

W drodze zaskarżonego wyroku uchylono powyższy wyrok i uznano, że powodowi nie przysługuje prawo do żadnego świadczenia wyrównawczego.

III. Zarzut przedstawiony w skardze kasacyjnej

Powód podnosi zarzut o następującym brzmieniu:

Naruszone przepisy prawne

- *art. X.5 i art. X.18 akapit pierwszy Code de droit économique (kodeksu prawa gospodarczego);*
- *art. 17 ust. 1 i art. 17 ust. 2 lit. a) tiret pierwsze dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek [Dz.U. 1986, L 382, s. 17];*
- *ogólna zasada prawa pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec przepisów prawa krajowego.*

Kwestionowane orzeczenie i uzasadnienie

[Zaskarżony] wyrok [...] oddalił żądania powoda [...] [, w szczególności z następujących powodów]:

„W odniesieniu do żądanego świadczenia wyrównawczego

Strony postępowania zgadzają się co do tego, że istniała między nimi umowa agencyjna, którą art. 1.11 Code de droit économique [(kodeksu prawa gospodarczego)] definiuje jako umowę, na mocy której strona będąca przedstawicielem handlowym zostaje zobowiązana przez drugą stronę, zleceniodawcę, której nie podlega, w sposób stały i za wynagrodzeniem do negocjowania i, w stosownym przypadku, do zawierania transakcji w imieniu i na rachunek zleceniodawcy.

Przedstawiciel handlowy jest wyraźnie uprawniony do korzystania z usług przedstawiciela handlowego działającego jako podwykonawca. Przedstawiciel handlowy, [pozwana], staje się wówczas zleceniodawcą w stosunku do przedstawiciela handlowego działającego jako podwykonawca, [powoda], i powinien również wypłacać mu wynagrodzenie {art. X.5 Code de droit économique [(kodeksu prawa gospodarczego)]}.

Ze względu na ustanie stosunku umownego między spółką Pöensgen i [pozwana] również podstawa umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa przestała istnieć.

[...]

Żądanie [powoda] dotyczy wyłącznie świadczenia wyrównawczego przewidzianego w art. X.18 Code de droit économique [(kodeksu prawa gospodarczego)], do którego przedstawiciel handlowy ma prawo pod pewnymi warunkami po rozwiązaniu umowy agencyjnej.

[...]

Pozostaje zbadać, czy [powód] spełnia przesłanki do uzyskania świadczenia wyrównawczego. Istotne wymogi zostały ściśle określone przez ustawodawcę.

Zgodnie z art. X.18 Code de droit économique [(kodeksu prawa gospodarczego)] po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawicielowi handlowemu przysługuje roszczenie o świadczenie wyrównawcze, jeżeli pozyskał on dla zleceniodawcy nowych klientów lub znacznie rozwinął relacje handlowe z istniejącą klientelą pod warunkiem, że może to nadal przynieść zleceniodawcy znaczne korzyści.

Z listy klientów i zestawień prowizji przedstawionych przez [powoda] wynika, że rozszerzył [on] klientelę [pozwanej].

Ze względu na brzmienie art. X.18 Code de droit économique [(kodeksu prawa gospodarczego)] konieczne jest ponadto, aby nowi pozyskani klienci nadal przynosili zleceniodawcy znaczne korzyści nawet po ustaniu stosunku umownego.

Świadczenie wyrównawcze, które [pozwana] otrzymała z tytułu rozwiązania umowy agencyjnej istniejącej między nią a spółką Pöensgen, nie stanowi znacznej korzyści przyszłej, którą [pozwana] otrzymała ze względu na nowych klientów pozyskanych przez [powoda], lecz jest należne na mocy prawa.

Roszczenie o świadczenie wyrównawcze nie jest przysłą korzyścią, lecz wynika z rozwiązania umowy agencyjnej [...].

Ponieważ brzmienie art. X.18 Code de droit économique [(kodeksu prawa gospodarczego)] jest jasne, nie ma konieczności kierowania do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pytania prejudycjalnego proponowanego przez [powoda] w odniesieniu do wykładni pojęcia znacznej korzyści.

[Pozwana] w przyszłości nie będzie już mogła korzystać z pozyskanej klienteli. W tym zakresie porozumienie z dnia 22 maja 2017 r. zawarte pomiędzy [pozwaną] a spółką Pöensgen potwierdza wyraźnie, że w drodze wykonania tego porozumienia wszelkie roszczenia wzajemne stron w zakresie zapłaty, informacji, fakturowania i odpowiedzialności wynikające z umowy agencyjnej rozwiązanej w dniu 31 grudnia 2006 r. [czytaj: 2016 r.] [zostają] zaspokojone, przy czym [powód] i spółka Pöensgen będą nadal współpracować, a także korzystać z ustanowionej klienteli”.

Zarzuty

Na mocy art. X.5 Code de droit économique (kodeksu prawa gospodarczego), o ile nie uzgodniono inaczej, przedstawiciel handlowy może w celu wykonania swoich zadań korzystać z usług przedstawicieli handlowych działających jako podwykonawcy, którym wypłaca wynagrodzenie i którzy działają na jego odpowiedzialność, i w stosunku do których staje się on zleceniodawcą.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek państwa członkowskie są zobowiązane do ustanowienia szczególnej formy odszkodowania na rzecz przedstawiciela handlowego po zakończeniu umowy.

Państwa członkowskie mogły wybrać między systemem świadczenia wyrównawczego mającym na celu zrekompensowanie przedstawicielowi handlowemu wartości wynikającej z pozyskania klienteli na rzecz zleceniodawcy a systemem naprawienia szkody wynikającej z utraty umowy.

Co się tyczy pierwszej gałęzi alternatywy, art. 17 ust. 2 lit. a) wyżej wskazanej dyrektywy przewiduje, że:

„Przedstawiciel handlowy ma prawo do świadczenia wyrównawczego, gdy i o ile:

– pozyskał on dla zleceniodawcy nowych klientów lub znacznie zwiększył wielkość obrotów handlowych z istniejącymi klientami, a zleceniodawca z tytułu transakcji z tymi klientami czerpie nadal znaczne korzyści,

oraz

– zapłata takiego świadczenia wyrównawczego przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, w szczególności prowizji utraconych z tytułu transakcji z tymi klientami, jest zgodna z zasadami słuszności. Państwa członkowskie mogą przewidzieć, iż do takich okoliczności zalicza się również stosowanie lub niestosowanie klauzuli zakazu konkurencji w rozumieniu art. 20”.

Wybierając opcję świadczenia wyrównawczego, Code de droit économique (kodeks prawa gospodarczego) przewiduje w art. X.18 akapit pierwszy, że:

„Po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawicielowi handlowemu przysługuje roszczenie o świadczenie wyrównawcze, jeżeli pozyskał on dla zleceniodawcy nowych klientów lub znacznie rozwinął relacje handlowe z istniejącą klientelą pod warunkiem, że działalność ta może nadal przynieść zleceniodawcy znaczne korzyści”.

Akapit drugi tego przepisu uściśla, że jeżeli umowa agencyjna przewiduje klauzulę zakazu konkurencji, uznaje się, iż zleceniodawca, w braku dowodów przeciwnych, otrzymuje znaczne korzyści.

Tym samym, bez uszczerbku dla przypadków wykluczenia przewidzianych w art. X.18 akapit piąty, innych niż przypadek rozpatrywany w niniejszej sprawie, przedstawicielowi handlowemu działającemu jako podwykonawca przysługuje roszczenie o świadczenie wyrównawcze od jego zleceniodawcy (czyli przedstawiciela handlowego w ramach głównego stosunku umownego), jeżeli wykaże on, iż pozyskał dla tego zleceniodawcy klientelę lub znacznie rozwinął relacje handlowe z istniejącymi klientami zleceniodawcy, oraz jeżeli po rozwiązaniu umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa działalność ta przynosi zleceniodawcy znaczne korzyści.

Świadczenie wyrównawcze, o ile zostało wypłacone głównemu przedstawicielowi handlowemu przez jego zleceniodawcę z tytułu pozyskania klienteli dla głównego przedstawiciela handlowego przez przedstawiciela handlowego działającego jako podwykonawca, stanowi w tym zakresie „znaczny korzyść” uzyskaną przez zleceniodawcę przedstawiciela handlowego działającego jako podwykonawca po rozwiązaniu umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa.

Ani niezaprzeczalny fakt, że świadczenie wyrównawcze wypłacone głównemu przedstawicielowi handlowemu „wynika z roszczenia ustanowionego w ustawie”, ani okoliczność, że przedstawiciel handlowy działający jako podwykonawca, który po rozwiązaniu głównej umowy agencyjnej zawartej ze swoim własnym zleceniodawcą i umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa stał się głównym przedstawicielem handlowym w odniesieniu do tych samych produktów, będzie dalej „korzystał z klienteli ustanowionej” w ramach umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa, nie pozbawia go roszczenia o świadczenie wyrównawcze po rozwiązaniu umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa.

Wyrok, który w odniesieniu do umowy o świadczenie usług agencyjnych w ramach podwykonawstwa stwierdza, że (i) umowa ta uległa rozwiązaniu, a (ii) przedstawiciel handlowy działający jako podwykonawca rozszerzył klientelę i w związku z tym pozyskał klientów dla swojego zleceniodawcy (głównego przedstawiciela handlowego), nie mógł, nie naruszając art. X.18 akapit pierwszy Code de droit économique (kodeksu prawa gospodarczego) i art. 17 ust. 2 lit. a) tiret pierwsze dyrektywy 86/653/EWG, oddalić żądania powoda dotyczącego przyznania świadczenia wyrównawczego ze względu na to, że świadczenie

wyrównawcze żądane i otrzymane przez pozwaną od spółki Pöensgen nie jest przysługą korzyścią, że uzyskane przez pozwaną świadczenie wyrównawcze było należne na mocy ustawy oraz że powód i spółka Pöensgen będą nadal współpracować i korzystać z ustanowionej klienteli.

Tytułem pomocniczym powód zasugerował sądowi kasacyjnemu (Belgia) skierowanie na podstawie art. 267 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) następującego pytania prejudycjalnego:

[...] [pytanie prejudycjalne powtórzone w sentencji]

IV. Orzeczenie sądu kasacyjnego (Belgia)

Zgodnie z art. 17 ust. 1 dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek państwa członkowskie podejmą środki niezbędne w celu zapewnienia, że po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawicielowi handlowemu przysługuje świadczenie wyrównawcze, zgodnie z ust. 2, lub odszkodowanie, zgodnie z ust. 3.

Na podstawie art. 17 ust. 2 lit. a) tiret pierwsze tej dyrektywy przedstawiciel handlowy ma prawo do świadczenia wyrównawczego, gdy i o ile pozyskał on dla zleceniodawcy nowych klientów lub znacznie zwiększył wielkość obrotów handlowych z istniejącymi klientami, a zleceniodawca z tytułu transakcji z tymi klientami czerpie nadal znaczne korzyści.

Artykuł X.18 akapit pierwszy Code de droit économique (kodeksu prawa gospodarczego), [...] który transponuje art. 17 ust. 2 lit. a) owej dyrektywy, stanowi, że po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawicielowi handlowemu przysługuje roszczenie o świadczenie wyrównawcze, jeżeli pozyskał on dla zleceniodawcy nowych klientów lub znacznie rozwinął relacje handlowe z istniejącą klientelą pod warunkiem, że działalność ta może nadal przynieść zleceniodawcy znaczne korzyści.

W wyroku stwierdzono, że powód był przedstawicielem handlowym działającym jako podwykonawca pozwanej, że poszerzył on klientelę tej ostatniej oraz że po rozwiązaniu głównej umowy agencyjnej pozwana otrzymała świadczenie wyrównawcze od głównego zleceniodawcy, a powód stał się przedstawicielem handlowym tego uprzednio głównego zleceniodawcy.

W zarzucie zakwestionowano to, że wyrok odmawia powodowi świadczenia wyrównawczego ze względu na to, iż świadczenie wyrównawcze otrzymane przez pozwaną nie stanowi znacznej korzyści, ponieważ nie jest ono korzyścią przysługą, lecz rekompensatą należną na mocy ustawy, a powód będzie nadal współpracował z uprzednio głównym zleceniodawcą i wraz z nim korzystał z klienteli.

Zbadanie zarzutu wymaga wykładni wyżej wskazanego art. 17 ust. 2 lit. a) tiret pierwsze.

Należy zatem, przed wydaniem orzeczenia w sprawie, skierować do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pytanie sformułowane w sentencji niniejszego wyroku.

Z powyższych względów,

sąd kasacyjny (Belgia)

zawiesza postępowanie do czasu udzielenia odpowiedzi przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej na następujące pytanie:

Czy art. 17 ust. 2 lit. a) tiret pierwsze dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji takiej jak rozpatrywana świadczenie wyrównawcze należne głównemu przedstawicielowi handlowemu w związku z klientelą pozyskaną przez przedstawiciela handlowego działającego jako podwykonawca nie stanowi „znaczej korzyści” dla głównego przedstawiciela handlowego?

[...] [skład orzekający, data, uwagi proceduralne i podpisy]